

Dr. DANIELA CIOCHINĂ

**DREPT CIVIL
INTRODUCERE
ÎN DREPTUL CIVIL**

Universul Juridic

București

-2012-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2012, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CIOCHINĂ, DANIELA

**Drept civil : introducere în dreptul civil / dr. Daniela
Ciochină. - București : Universul Juridic, 2012**

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-841-4

347.1(498)

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0731.121.218**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Cuvânt-înainte

Intrarea în vigoare a noului Cod civil al României reprezintă, fără îndoială, un moment crucial pentru viața juridică din România, dar îndrăznim să spunem că nu numai pentru ea, ci pentru noi toți, pentru că fiecare dintre noi cade sub incidența prevederilor sale.

Codul civil a fost calificat de-a lungul timpului, în diferite feluri.

În ceea ce ne privește, noi îl considerăm un soi de **constituție a dreptului privat**, pentru că prevederile sale reprezintă principalul izvor de drept pentru toate ramurile acestuia.

Dar nu numai pentru dreptul privat. Multe din dispozițiile sale sunt izvoare de drept și pentru dreptul public, în general, și dreptul administrativ, în particular. Este suficient să evocăm partea din Codul civil consacrată proprietății publice, respectiv Titlul VI intitulat „**proprietatea publică**”, articolele 858-875, la care se adaugă articolul 854.

Am început prezentul cuvânt-înainte evocând noul Cod civil, din două considerente. Mai întâi, pentru a releva semnificația pe care o are, într-un asemenea context, apariția unui curs de drept civil, partea generală, elaborate în baza prevederilor noului Cod civil. În al doilea rând, pentru a argumenta de ce eu, profesor de drept administrativ, îmi îngădui să scriu un cuvânt-înainte la un curs de drept civil. „*Cârcotașii*” s-ar putea să-și pună o asemenea întrebare și nu vreau să-i dezamăgesc, lăsându-i să creadă că n-o intuiesc.

Aceste argumente m-au determinat să purced la a semnala apariția unei lucrări sistematizate, actualizate, apte să-i ajute pe cei care se află la începutul unui drum, acela care, la încheiere îi va face pe juriști, să înțeleagă instituții și principii de bază ale dreptului civil, de care depinde, într-o mare măsură, înțelegerea în viitor a acestei ramuri de drept.

Trăim niște vremuri în care autorii își fac o voluptate din a scrie cât mai mult posibil, cursuri voluminoase, care abundă în informații mai mult sau mai puțin interesante și necesare.

Paradoxal însă, este mult mai ușor să scrii puțin și sistematizat, coerent, esențializând informațiile conform nevoilor și așteptărilor celor cărora le adresezi.

Acest lucru reușește cu succes doamna Daniela Ciochină. Aflată, ea însăși, la începutul unei cariere didactice, pe care i-o dorim cât mai de succes, autoarea a elaborat o lucrare care îi ajută pe studenți, dar nu numai pe ei, să pătrundă în tainele dreptului civil, așa cum sunt ele proiectate de legislația în vigoare, în prezent, în România, în frunte cu Codul civil.

Este o reușită pentru care o felicităm și îi dorim cât mai multe lucrări valoroase de acum încolo.

Prof. univ. dr. Verginia Vedinaș

Capitolul I

NOȚIUNI INTRODUCTIVE PRIVIND DREPTUL CIVIL

1.1. Concepte fundamentale

A. Noțiunea de drept în general

Dreptul apare odată cu statul, ca produs al aceleași dezvoltări sociale.

Existența statului în epoca modernă se afirmă în corelarea sa cu existența dreptului prin toate cele trei funcții ale sale.

Conceptul dreptului a constituit motiv de nenumărate preocupări ale jurisconsultilor și oamenilor de știință din diferite epoci și de peste tot.¹ În celebra definiție a lui Celsius, dreptul este definit ca fiind *arta binelui și a dreptății (jus est ars boni et aequi)*.

Astfel, *dreptul* ca noțiune cu caracter general, ar putea fi definit ca fiind *ansamblul de norme sau reguli de conduită, instituite sau sancționate de către stat în cadrul funcției legislative și a căror aplicare sau respectare este asigurată prin exercitarea funcțiilor sale: administrative și judecătorească*.

În literatura de specialitate se apreciază cu deplin temei că, în definirea noțiunii de drept, trebuie să avem în vedere:

- faptul că ea trebuie să cuprindă atât elementele de ordin general, ce constituie **genul proxim**, cât și pe cele ce reprezintă **diferența specifică**;

- să se enumere **elementele** care îl compun, respectiv ansamblul de reguli de conduite, garantate de stat, care disciplinează comportamentul uman.

¹ Ion Dogaru, *Studiu asupra conceptului ideii de aparență în drept*, în *Texte juridice*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 184.

Având în vedere aceste aspecte, dreptul e definit, ca ansamblul regulilor de conduită generale și obligatorii asigurate și garantate de stat, al căror scop este organizarea și disciplinarea comportamentului uman în cadrul relațional uman, precum și înfăptuirea acestui comportament într-un climat specific manifestării coexistenței drepturilor esențiale ale omului și libertăților lui cu justiția socială.¹

B. Accepțiunile noțiunii de drept

În afară de accepțiunea generală, noțiunea de drept mai are și *alte accepțiuni*:

1) de drept *în sens subiectiv*; în acest sens se au în vedere prerogativele recunoscute persoanelor fizice sau juridice în cadrul conținutului raporturilor juridice, civile sau de altă natură, care se stabilesc între ele (spre exemplu: dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale etc.);

2) de drept *în sens de grupare a normelor juridice*, în funcție de specificul lor;

3) de drept *în sens național*; în societățile moderne, dreptul *obiectiv* reglementează aceleași relații sociale patrimoniale și personal nepatrimoniale, dar aceste reglementări diferă de la stat la stat, de aici rezultând caracterul național al dreptului.²

C. Divizarea dreptului în drept public și drept privat

Se poate realiza o diviziune a dreptului după *criteriul interesului ocrotit de norma de drept*.

Astfel, în cazurile în care se au în vedere *interese generale*, putem vorbi despre *dreptul public*, iar în cazurile în care se au în vedere *interese particulare*, ne aflăm în prezența *dreptului privat*. Unii autori consideră că una dintre cele mai mari paradigme ale sistemului nostru juridic, puternic influențat de cultura politico-juridică franceză, este împărțirea în drept public, drept privat.³

¹ Ion Dogaru, *art. cit.*, p. 187.

² A se vedea pentru alte accepțiuni cum ar fi: de drept pozitiv, de drept rațional, Mircea Djuvara, *Eseuri de filozofie a dreptului*, Editura „Trei”, 1997, p. 81-98.

³ Ioan Alexandru, *Ordinea juridică și binomul public-privat*, în *Ad honorem Ion Dogaru*, Studii juridice alese, Editura All Beck, București, 2005, p. 287.

Structurarea în cele două mari ramuri ale dreptului, cel public și cel privat, s-a realizat încă din antichitate. Distincția a fost magistral exprimată de Ulpian „*Publicum jus est quod ad statum rei romanae spectat, privatum este quod ad singulorum utilitatem pertinent*”, ceea ce înseamnă faptul că **dreptul public este cel care se referă la organizarea statului roman, iar dreptul privat – la interesele fiecăruia.**

Dacă raporturile juridice se stabilesc *între particulari*, persoanele fizice și juridice, pe bază de egalitate în drepturi, ne aflăm în prezența *dreptului privat*.

Fac parte din dreptul privat: *dreptul civil, dreptul comercial, dreptul familiei, dreptul muncii, dreptul internațional privat etc.*

În cazul în care la raporturile juridice participă *statul*, ne aflăm în prezența *dreptului public*.

Obiectul de reglementare al dreptului public vizează atât autoritățile administrației publice de natură statală sau autonomă locală, personalul care le deserveste, cât și relația dintre stat și cetățean¹.

Fac parte din dreptul public: *dreptul administrativ, dreptul financiar, dreptul penal, dreptul procesual-penal, dreptul constituțional etc.*

D. Definiția dreptului civil

Definim *dreptul civil român* ca *acea ramură care reglementează raporturi patrimoniale și nepatrimoniale, stabilite între persoane fizice și persoane juridice, aflate pe poziții de egalitate juridică*².

¹ Pentru dezvoltări a se vedea V. Vedinaș, *Drept administrativ*, ed. a VII-a revizuită, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 13.

² A se vedea Gheorghe Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ed. a V-a, revăzută și adăugită de M. Nicolae și P. Trușcă, Editura Șansa, 1998, p. 31. În trecut, dreptul civil era definit ca fiind: „acela care reglementează raporturile particulare dintre ei, și care este propriu unei națiuni (*jus proprium civitatis*)”, D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în cooperare cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, tomul I, ed. a II-a, Ed. Tipografiei ziarului „Curierul judiciar”, București, 1906, p. 31. M. Rarincescu definea dreptul civil ca fiind: „acea ramură a dreptului pozitiv care se ocupă numai de acele raporturi dintre oameni, în care oamenii lucrează ca particulari”, *Noțiuni de drept civil*, vol. I, 1940, p. 26. A se vedea pentru alte definiții și mai recente și: A. Ionașcu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Academiei, p. 3; S. Brădeanu, I.

Din definiția dată dreptului civil, putem desprinde *elementele esențiale* ale reglementării sale astfel:

a) dreptul civil este format din **grupări de norme** care reglementează **aspecte comune sau apropiate unele de altele**, grupări ce se numesc *instituții juridice*; astfel putem vorbi despre: *raportul juridic civil, actul juridic civil, prescripția extinctivă, subiectele dreptului civil, drepturile reale principale, obligațiile civile, contactele civile speciale, dreptul de proprietate intelectuală, succesiuni*;

b) dreptul civil se încadrează și aparține *dreptului unitar* al țării noastre, astfel putem concluziona că dreptul civil prezintă aceleași trăsături esențiale pe care le are dreptul național român din care face parte;

c) în ceea ce privește *obiectul* reglementării propriu-zise, reținem că este format de **două mari categorii de raporturi juridice**: *patrimoniale și nepatrimoniale* (numite și „personale patrimoniale”);

Este *patrimonial* acel raport al cărui conținut poate fi evaluat în bani, adică pecuniar (spre exemplu, raportul născut din contractul de vânzare-cumpărare).

Este *nepatrimonial* acel raport al cărui conținut nu poate fi evaluat în bani (de exemplu, raportul ce are în conținutul său **dreptul la nume ori denumire, dreptul la domiciliu ori sediu**)¹.

După felul drepturilor subiective civile care intră în conținutul lor, *raporturile juridice patrimoniale* se împart în:

- raporturi juridice civile *reale*, care au în conținutul lor drepturi subiective reale (dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale principale);

- raporturi juridice civile *obligaționale*, care au în conținutul lor drepturi subiective de creanță.

Raporturile juridice civile nepatrimoniale se împart după cum urmează:

Rucăreanu, *Tratat de drept civil. Partea generală*, vol. I, Editura Academiei, 1967, p. 36; O. Calmuschi, *Tratat de drept civil. Partea generală*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1989, p. 19; M. Mureșan, *Drept civil – Partea generală*, Ed. Cordial Lex, Cluj Napoca, 1996, p. 8.

¹ A se vedea, Gheorghe Belei, *op. cit.*, p. 31.

- raporturi care privesc *existența și integritatea subiectelor de drept civil*, raporturi care au în conținutul lor drepturi personale nepatrimoniale, de exemplu: dreptul la viață, sănătate, reputație;

- raporturi *de identificare*; aceste raporturi conțin drepturi prin care se individualizează subiectele de drept civil (de exemplu: dreptul la nume, denumire, domiciliu, reședință etc.);

- raporturi *generate de creația intelectuală*, raporturi care au în conținutul lor drepturi nepatrimoniale care izvorăsc dintr-o operă științifică, literară, artistică sau invenție (de exemplu: dreptul la paternitatea operei).

După *felul subiectelor* se disting *trei categorii* de raporturi juridice civile:

- raporturi juridice civile care se stabilesc *între persoane fizice*;

- raporturi juridice civile care se stabilesc *între persoane juridice*;

- raporturi juridice civile care se stabilesc *între persoane fizice și persoane juridice*;

În ceea ce privește *subiectele raporturilor de drept civil*, acestea sunt *persoanele fizice și persoanele juridice*.

Persoana fizică reprezintă *omul*, privit *individual*, ca titular de drepturi și obligații civile [art. 25 alin.(2) C. civ.]¹.

Persoana juridică reprezintă *orice formă de organizare*, care, odată ce îndeplinește condițiile cerute de lege, este titulară de drepturi și obligații civile [art. 25 alin. (3) C. civ.].

În dreptul civil, referitor la poziția în cadrul raporturilor juridice civile, este de reținut *egalitatea lor juridică*, nefiind subordonate una alteia (spre exemplu, în raporturile care iau naștere dintr-un contract de vânzare-cumpărare, părțile se află într-o poziție de egalitate juridică – nu neapărat și economică – în sensul că au posibilitatea de a avea drepturi și obligații și de a le exercita în mod liber; astfel, proprietarul bunului nu-l poate obliga pe cumpărător să achiziționeze bunul, dacă bunul nu corespunde exigențelor acestuia și refuză să-l cumpere; potențialul cumpărător nu-l poate obliga pe proprietar să vândă bunul).

¹ Actualul *Cod civil al României* a fost aprobat prin Legea nr. 287/2009, publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009 și republicat în baza art. 218 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a lui, în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

1.2. Rolul dreptului civil

Dreptul civil reglementează *raporturile patrimoniale și nepatrimoniale* dintre persoane, ca subiecte de drept civil [art. 2 alin.(1) C. civ.].

Pe lângă faptul că reglementează majoritatea raporturilor în care intră o persoană în viața de zi cu zi, dreptul civil apare ca un „*drept comun*” pentru celelalte ramuri de drept privat.

Aceasta înseamnă că, în cazul în care o ramură de drept nu conține reglementări juridice pentru anumite situații ce pot apărea în sfera sa de reglementare, se va face apel la normele corespunzătoare din dreptul civil¹.

Potrivit art. 2 alin. (2) din Codul civil, el este alcătuit dintr-un ansamblu de reguli care constituie *dreptul comun* pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale.

Într-o exprimare plastică, se poate afirma că dreptul civil „împrumută” norme ale sale altor ramuri de drept, când acestea nu au norme proprii pentru un caz ori aspect, ori invers, alte ramuri de drept „împrumută” norme de la dreptul civil.

Dispozițiile Codului civil se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil [art. 3 alin. (1) C. civ.].

De asemenea, dreptul civil reprezintă o garanție a formării unei conștiințe juridice corecte, precum și a respectării și întăririi moralei.²

Toate cele de mai sus conduc la concluzia că dreptul civil ocupă *un loc important, central*, în sistemul de drept românesc.

1.3. Principiile dreptului civil

A. Conceptul și categoriile de principii ale dreptului civil

Prin *principii* înțelegem *idei călăuzitoare sau reguli fundamentale care guvernează dreptul român*. Au această valoare: *principiul demo-*

¹ Brândușa Ștefănesu, Raluca Dimitriu, *Drept civil pentru învățământul superior economic*, Ed. Lumina-Lex, București, 2002, p. 38.

² Gheorghe Beleiu, *op. cit.*, p. 34.